

การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักภาวนา 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดี
ตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร

Learning management by the 4 Bhāvanā to Support for Good Citizenship According to
Democracy of the 4th Secondary Students Nongwaeng Witthaya School
Sakonkakhon Province

นางสาวลมัย บัวขันธ์, ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, รศ.ดร.สมชัย ศรีนोक

Miss Lamai Buakhan, Asst. Prof. Dr. Niwes Wongsuwan, Assoc. Prof. Dr. Somchai Srinok

ผู้ดูแลเด็ก(ทั่วไป) สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงใต้

E-mail: Buakhan@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 มีนาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 5 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 7 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักภาวนา 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย และ เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี ตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จำนวน 27 คน โดยได้ทำการทดสอบก่อนการเรียน และทดสอบหลังการเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามวัดคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ เปรียบเทียบ ก่อนและหลังดำเนินการ โดยการทดสอบกลุ่มเดียวกันก่อนและหลังด้วย Paired samples test ระดับค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักภาวนา 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตาม หลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร พบว่า จากการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีผลการทดสอบหลังเรียนสูงขึ้นหลังจากเรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามหลักภาวนา 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. เปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้ารับการเรียนการสอนตามหลักภาวนา 4 ให้เป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียน 2 ระยะ คือ ก่อนการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา มีผลการทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 2 ความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนที่ 3 ทศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย และส่วนที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย หลังจากเรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามหลักภาวนา 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การพัฒนาการเรียนรู้, ภาวนา 4, พลเมืองที่ดี

Abstract

This research study it was an Experimental Research which aims to study Learning management by the 4 Bhavana to support for good citizenship according to democracy of the 4th secondary students Nongwaeng Witthaya School, Sakonnakhon Province, 27 persons, Take the pre-test and post-test. Tools used in the study were learning management plan, learning achievement test, democratic characterization questionnaire. Analyze the data by frequency distribution, percentage, mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.) and compare pre-test and post-test with the same group test before and after with paired samples test at a confidence level of not less than 95%.

The research found that

1. Learning management by the 4 Bhavana to support for good citizenship according to democracy of the 4th secondary students Nongwaeng Witthaya School, Sakonnakhon Province, Have higher post-test such as statistical significance 0.05.

2. The Features development good citizenship democratic of secondary school students 4th and attend a course according to the 4 Bhavana for good citizenship democratic of student in 2 phases, namely pre-test and post-test the teaching, found that there was a higher development in part 2 understanding of democracy, Part 3 the attitude of respondents to their duties in the regime. Democracy and part 4 conducting good citizenship post-test with statistical significance 0.05.

Keyword: Learning management, 4 Bhavana, good citizenship

บทนำ (Introduction)

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันภายในสังคม ปัญหาความขัดแย้งทางความคิด ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมของประเทศ รวมทั้งปฏิรูปการเมืองตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยและระบบการเมืองของประเทศให้มีความมั่นคงเป็นที่ยอมรับของสากล รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมมีการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย ให้เกิดขึ้นในประชาชนทุกคน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาของไทยว่า "พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนา การศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนดเป็นนโยบายการส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ในการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกำหนดให้ทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยตามมาตรฐานที่ 15 สถานศึกษาต้องมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย ในตัวบ่งชี้ที่ 15.7 ต้องมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและบรรยากาศในโรงเรียนที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมประชาธิปไตย สถานศึกษาในทุกระดับจึงมีการจัดกิจกรรมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับการประเมินของ สมศ. ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และยังสอดคล้องกับ เกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก รอบสองของ สมศ. ในมาตรฐานที่ 1 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.), 2548)

ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้อง มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทชชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และ

ความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

โรงเรียน ในฐานะสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่จัดการศึกษา จึงต้องมีบทบาทในการให้ความรู้ พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เพื่อที่จะสามารถดำรงตน อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย คือ เป็นผู้ที่มีปัญญาธรรม คารวะ ธรรม และสามัคคีธรรม เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองตามบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดโดยที่นักเรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นไปตามเป้าหมายในการจัดการ เรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด ซึ่งระบุตามมาตรฐานการ เรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำเนินชีวิตในสังคม ตรงตามมาตรฐาน ส.2.2 เข้าใจการเมือง การปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดย ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาการเมืองที่สำคัญในประเทศ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้งเสนอแนว ทางแก้ไขเสนอแนวทางการเมือง การปกครองที่นำไปสู่ความเข้าใจและประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่าง ประเทศ วิเคราะห์ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่เรียนตลอด 12 ปีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มา หลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อม รัฐศาสตร์ สังคมวิทยาปรัชญาและศาสนา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้มีเป้าหมาย ความคาดหวังที่สำคัญ คือ ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ในวิถีชีวิตประชาธิปไตยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตใน สังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ จัดการเรียนการสอนที่เน้น พัฒนาค่านิยม จริยธรรมจัดการเรียนการสอนที่ท้าทาย จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ มุ่งให้ผู้เรียน รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเหล่านั้นและมีคุณลักษณะต่าง ๆ อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ผู้เรียนจะต้องรู้จักพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยรู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี

วิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในชีวิตประจำวันได้ (ประนอม เดชชัย, 2551 : 79-81)

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมแก่จริตินิสัยของบุคคลในการฝึกฝน พัฒนาตนเองในหลายระดับ คือตั้งแต่ในระดับศีลธรรม กุศลกรรมบถ และในระดับสังฆธรรมชั้นสูง หมายถึง มรรคมีองค์ 8 ในอริยสัจ 4 ประการ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535) ทั้งนี้เพื่อพัฒนาฝึกฝนอบรมปุถุชนซึ่งมีชีวิตที่อยู่ด้วยความอยากได้ อยากดี อยากมี อยากเป็น ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีสัมมาชีพรู้จักการดำเนินชีวิตตามมรรควิธี ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ หลักภavana 4 ประการ ได้แก่ 1. กายภavana คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมกาย หมายถึง พัฒนาริษย์ทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้มีอินทรีย์สังวรความสำรวมในอินทรีย์ รู้จักระมัดระวังรักษาตนไม่ให้ก่อโทษทางกาย และต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม 2. สีลภavana คือ การพัฒนาด้านศีล ความประพฤติเรียบร้อยตั้งงามมีระเบียบวินัยมีกติกาทางสังคมร่วมกันอย่างน้อยที่สุดในระดับชาวบ้านก็คือศีลห้าข้อ เพื่อป้องกันความเดือดร้อนเสียหายแก่คนอื่นการไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของคนอื่น และให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมประเทศชาติไว้ได้ 3. จิตภavana คือ การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีความมั่นคงเข้มแข็งมีความเจริญไพบูลย์ด้วยคุณธรรมทั้งปวง เช่น การฝึกฝนตนให้มีความรักความเมตตาต่อสรรพสัตว์ พัฒนาจิตใจของตนให้มีความสงสาร อยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ลำบากกำลังประสบกับความทุกข์นานาประการ อยู่ในสังคมยุคปัจจุบันและฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความผ่องใสเบิกบาน ดำเนินชีวิตด้วยความสุขใจ 4. ปัญญาภavana คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตนจากการได้ศึกษาเล่าเรียนการสดับตรับฟังมามาก และการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อตนและคนอื่น ส่วนปัญญาในระดับสูง หมายถึง การรู้ตามสภาพของสังขารทั้งหลายที่มาปรุงแต่งกันเข้าแล้วรู้จักปล่อยวางสังขารเหล่านั้นเสียด้วย ปัญญา คือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) โดยมีเหตุปัจจัยให้เกิด 2 ทาง คือปัญญาที่เกิดจากผู้อื่นชักจูงการรับฟังจากสื่อต่างๆบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรและการใคร่ครวญด้วยปัญญาของตนเอง

เยาวชนไทยในกลุ่มวัยรุ่นเป็นบุคคลที่กำลังค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง วัยรุ่นจะมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงตรรกะในรูปแบบธรรม ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ได้รับการชักนำไม่ว่าในทางที่ดี หรือในทางที่ไม่ดีได้ง่าย ดังนั้น การชักจูงให้เยาวชนมีจิตสำนึกประชาธิปไตย และบุคลิกภาพประชาธิปไตยตั้งแต่วัยแรกเริ่มเข้าสู่หน้าที่ตามระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตย ก็จะทำให้เขาเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตย จนสามารถเป็นตัวแบบในสังคม จากนั้นจึงค่อย ๆ ขยายผลไปยังผู้ใหญ่ และกลุ่มสังคมอื่นต่อไป

ดังนั้นผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีบทบาทที่สำคัญในการปลูกฝัง และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ความรู้ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นพลเมืองดีตามวิถี

ประชาธิปไตย ซึ่งการประเมินคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน มาตรฐานด้านผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.), 2548)

จากประเด็นปัญหาและความสนใจที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการปลูกฝังจิตใต้สำนึก ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักประชาธิปไตยนั้นจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อม มีภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่เอาเปรียบผู้อื่น รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น อยู่ภายใต้กฎหมาย ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนในประเทศอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ประเทศชาติมีการพัฒนาที่มั่นคง มั่นคงทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา จังหวัดสกลนคร ที่เข้ารับการเรียนการสอนตามหลักภาวะ 4 ให้เป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียน ก่อนการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) โดยมีรูปแบบในการวิจัยดังนี้ 1) การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวัดคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย 3) การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวัดคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา จังหวัดสกลนคร จำนวน 27 คน โดยเลือกทั้งหมด
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามวัดคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย

2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- 1) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎี และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

- 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- 3) กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสร้างเครื่องมือ
- 4) สร้างเครื่องมือ
- 5) นำเสนอเครื่องมือ
- 6) นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (IOC)
- 7) จัดทำเครื่องมือที่จะนำไปใช้จริง
- 8) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ลักษณะเครื่องมือ

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนจัดการเรียนรู้แบบอิงเกณฑ์ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย จำนวน 3 แผน 8 ชั่วโมง ประกอบด้วย
แผนที่ 1 เรื่อง หลักการปกครองระบบประชาธิปไตยเบื้องต้น จำนวน 2 ชั่วโมง
แผนที่ 2 เรื่อง หน้าที่และสิทธิพลเมืองตามหลักประชาธิปไตย จำนวน 3 ชั่วโมง
แผนที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองดีตามหลักประชาธิปไตย จำนวน 3 ชั่วโมง
- 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
- 3) แบบสอบถามวัดคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย จำนวน 3 ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ 1 แบบสอบถามวัดระดับความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย แบบเลือกตอบว่า ใช่หรือไม่ จำนวน 10 ข้อ
ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบบประชาธิปไตย แบบตัวเลือก 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ
ตอนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย แบบตัวเลือก 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร ครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ ดังนี้

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน แบ่งเป็น เพศชาย 10 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 และเพศหญิง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 62.96

2. การวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบ ก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบก่อนเรียน จำแนกตามชุด พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา มีผลคะแนนการทดสอบก่อนเรียน ในภาพรวม จาก 30 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องที่ 14.07 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นชุดแบบทดสอบ พบว่า จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ชุดที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องที่ 3.04 คะแนน ชุดที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องที่ 6.70 คะแนน และชุดที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องอยู่ที่ 4.33 คะแนน

การวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบ หลังเรียน จำแนกตามชุด พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา มีผลคะแนนการทดสอบหลังเรียน ในภาพรวม จาก 30 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องที่ 21.30 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นชุดแบบทดสอบ พบว่า จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ชุดที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องที่ 5.41 คะแนน ชุดที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องที่ 8.11 คะแนน และชุดที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยทั้งห้องอยู่ที่ 7.78 คะแนน

3. การวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบคุณลักษณะ ก่อนและหลังเรียน

3.1 แบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 2 ความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ผลวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 2 ความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก่อนเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา มีความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก่อนเรียน โดยภาพรวมในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ ข้อ 2 อำนาจในการบริหาร

ประเทศเป็นของคณะรัฐมนตรี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 หลักสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการเลือกตั้ง

ผลวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 2 ความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลังเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา มีความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลังเรียน โดยภาพรวมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด มี 2 ข้อ คือ ข้อ 2 อำนาจในการบริหารประเทศเป็นของคณะรัฐมนตรี และ ข้อ 3 กฎหมายสูงสุดของระบอบประชาธิปไตยคือกฎหมายรัฐธรรมนูญ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 หลักสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการเลือกตั้ง

3.2. แบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 3 ทักษะคดีของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย

ผลวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 3 ทักษะคดีของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย ก่อนเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยามีทักษะคดีของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย ก่อนเรียน โดยภาพรวมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ ข้อ 8 นักเรียนคิดว่าการละเมิดสิทธิผู้อื่นเป็นเรื่องที่ไม่สมควรทำ แม้จะมีเหตุผลใดๆก็ตาม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 9 เมื่อกฎหมายไม่ยุติธรรมนักเรียนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎหมายมากกว่าความยุติธรรม

ผลวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 3 ทักษะคดีของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย หลังเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขงวิทยา มีทักษะคดีของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย หลังเรียน โดยภาพรวมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ ข้อ 1 นักเรียนคิดว่าการเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 9 เมื่อกฎหมายไม่ยุติธรรมนักเรียนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎหมายมากกว่าความยุติธรรม

3.3 แบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยผลวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย ก่อนเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา มีการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย ก่อนเรียน โดยภาพรวมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ ข้อ 11 นักเรียนให้เกียรติเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 4 นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชนของนักเรียน

3.4 ผลวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร จากแบบทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย หลังเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา มีการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย หลังเรียน โดยภาพรวมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ ข้อ 1 นักเรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ข้อ 10 นักเรียนปฏิบัติตามหลักค่านิยม 12 ประการ

4. การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย และ เปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร ดังนี้

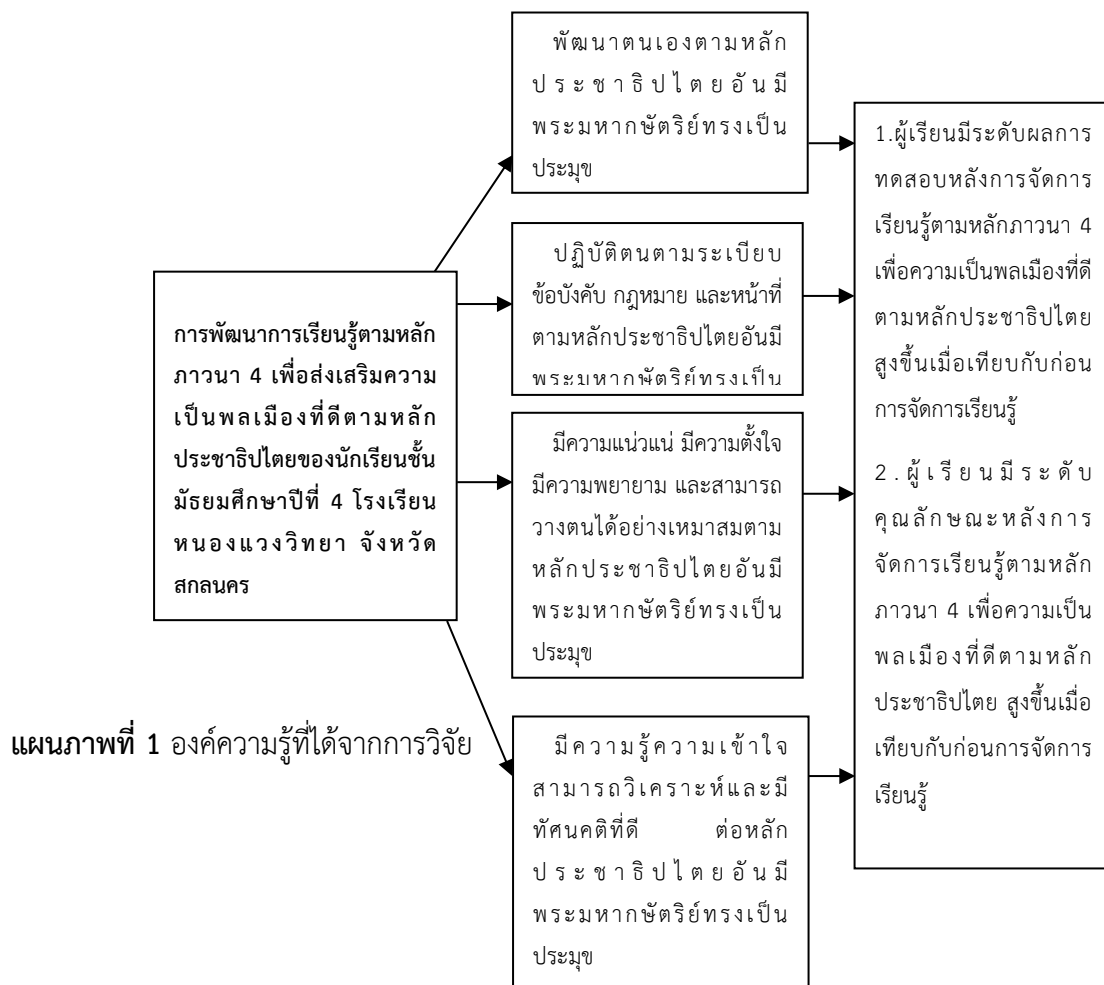
4.1 จากวัตถุประสงค์ที่ว่า เพื่อศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร พบว่า จากการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีผลการทดสอบหลังเรียนสูงขึ้นหลังจากเรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีระดับผลการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย สูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยว่า เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา จังหวัดสกลนคร

4.2 จากวัตถุประสงค์ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้ารับการเรียนการสอนตามหลักทฤษฎี 4 ให้เป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียน 2 ระยะ คือ ก่อนการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแวงวิทยา มีผลการทดสอบคุณลักษณะ ส่วนที่ 2 ความเข้าใจใน

เรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนที่ 3 ทักษะคิดของผู้ตอบแบบสอบถามต่อหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย และส่วนที่ 4 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย หลังจากเรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีระดับคุณลักษณะหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย สูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยว่า เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้ารับการเรียนการสอนตามหลักทฤษฎี 4 ให้เป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียน 2 ระยะ คือ ก่อนการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ตาม Mapping ดังนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาคีรัฐเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงการนำไปใช้

2.1 การจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 ควรมีรูปแบบที่เหมาะสมต่อกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลสูงสุด

2.2 ควรมีการติดตามผลการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นระยะ เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้ที่เรียนรู้ตามหลักทฤษฎี 4 สำหรับผู้ที่จะนำวิธีการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างถึถ้วน

2.3 นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาหรือรายวิชา อื่นๆ อย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการสอนตามหลักทฤษฎี 4 ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

3.1 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักทฤษฎี 4 ไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีความแตกต่างจากโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย

3.2 ควรเพิ่มปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม เช่น สถานะทางครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา สภาพสังคม และทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบในกลุ่มตัวอย่าง

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการต่อยอดในการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่องพรหมวิหาร 4 โดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือของนักเรียน ให้ลึกซึ้งเพื่อพัฒนางานด้านวิจัยและวิชาการยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

- ประนอม เดชชัย. (2551). สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน *พ.บ.ป.ร. 2558*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด,
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.). (2548). *รวมกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
